

Demonstrasjon i Pretoria, Sør-Afrika, mot anti-homofililoven i Uganda. Mens Uganda regnes for å være blant verdens verste land å være homofil i, fikk Sør-Afrika allerede i 1996, som første land i verden, en grunnlov der det er ulovlig å diskriminere på bakgrunn av legning. Foto: Themba Hadebe / AP / NTB

Meninger:

Når skal Norge avslutte kjærlighetsforholdet til Ugandas diktatoriske regime?

President Museveni returnerte det kontroversielle lovforslaget med livstid i fengsel og dødsstraff for homofile til Ugandas parlamentet torsdag kveld. Man kan undre seg hvorfor Norges reaksjoner den siste måneden har vært så mye mildere enn de var i 2013/2014, til tross for at det som skjer nå er verre enn det som skjedde den gang.

Publisert Fredag 21. april 2023 - 10:27 **Oppdatert** Fredag 21. april 2023 - Dette er en kommentar. Meninger i teksten er skribentens egne.

Tor-Hugne Olsen

Daglig leder i Sex og Politikk og tidligere kampanjeleder for Amnesty Internationals Uganda-team. Skriver her i personlig kapasitet.

Uganda kan sees på som Bistands-Norges første kjærlighet.

I 1968 var Uganda ett av de tre første utlandskontorene Norad åpnet. Det ble starten på et langvarig kjærlighetsforhold mellom Norge og Uganda, som kanskje burde tatt slutt i 1973, da Norge midlertidig stoppet all bistand til landet på grunn av massive menneskerettighetsbrudd.

I mars i år vedtok Ugandas parlament igjen et lovforslag som angriper menneskerettighetene, som blant annet inkluderte muligheten for dødsstraff for

menn som har sex med menn. I går ble det klart at president Museveni sender lovforslaget tilbake til parlamentet for at de folkevalgte skal vurdere å gjøre det enda strengere.

Burde ikke det være dråpen som gjør at den norske godviljen tar slutt?

Les også: [Presidenten sier «kanskje» til dødsstraff for homofile i Uganda](#)

Kjærlighetsforholdet som ikke tok slutt

Mitt første «møte» med president Museveni var under hans første besøk til Norge etter å ha tatt makta i Uganda i 1986, i det siste av en rekke militærkupp i landet.

Ved hjelp av velmenende ledere i Bistands-Norge var han invitert til å komme hit for å argumentere for at Norge skulle gjenoppta sin stat-til-stat bistand til Uganda.

Museveni representerte på slutten av 80-tallet en slags stabilitet i Uganda, og ble ønsket velkommen av de mange som hadde sin første bistandserfaring fra dette landet. Han representerte den nye generasjonen afrikanske ledere, med sin egne «afrikanske» versjon av demokrati: Nullpartibevegelsen, den nasjonale motstandsbevegelsen hvor alle ugandere sammen utvikler landet med velmenende lederne som gir retning.

Norske støttespillere inviterte ham hit for å få Uganda tilbake som norsk bistandsmottaker. De arrangerte et offentlig møte, hvor han ble invitert til å argumentere for sin nullparti-modell.

Jeg og andre politiske aktivister fikk den gangen høre en president som argumenterte for sin versjon av «demokrati». Han forklarte i sin innledning at Afrika ikke var klar for demokrati, gitt at landene i Afrika stort sett besto av fattige bønder.

Mange av deltakerne i møtet var afrikanske studenter i Norge, som reagerte sterkt på innledninga. «Er det min mor som ikke fortjener stemmerett?» var det første spørsmålet.

Les mer:

- [Les også: Ugandas president ber Afrika om å «redde verden fra homofili»](#)
- [Vedtok lovforslag som kan gi dødsstraff for skeive – igjen](#)
- [Afrikanske valg: – Ikke nødvendigvis gode nyheter for skeive](#)

Demokrati i Uganda?

Påstander om menneskerettighetsbrudd sto i kø fra dag én. Nullpartibevegelsen var ikke for alle.

I 1990 oppsummerte Amnesty International de første årene til Museveni med en knusende [rapport](#). Og i 1996 ga Museveni etter for presset fra befolkninga og donorene som krevde mer demokrati og innførte flerkandidatvalg. Men ikke ett av disse har blitt anerkjent som frie og rettferdige.

Likevel har støtten fra Norge økt jevnt og trutt. Siden det første blodige valget i 1996 har Norge bevilget over 8 milliarder kroner til Uganda. I 2018 ble landet sågar ett av våre hovedsamarbeidsland.

Det siste valget i Uganda var i 2021, og Musevenis motkandidat, musikeren Robert Kyagulanyis (bedre kjent under artistnavnet Bob Wine) popularitet førte til at Museveni arresterte sin motkandidat midt i valgkampen.

I de to dagene etter hans fengsling ble mer enn 50 ungdommer skutt og drept. Dette var «høydepunktet» i en valgkamp det kan skrives en bok om, der Musevenis menneskerettighetsbrudd ikke står noe tilbake for de vi så i Zimbabwe under Mugabe. De siste arrestasjonene av Wine tilhengere var for få dager siden.

I et klima hvor regjeringspartiet står under sterkere og sterkere press kom forslag om kampanjer mot skeive tilsynelatende beleilig.

Lovforslaget mot skeive er ikke bare et forslag som sikter seg mot menn som har sex med menn, det er en akseptabel måte å redusere ytringsfrihet, organisasjonsfrihet og andre rettigheter under dekke av å slå ned på oss «perverse».

Tor-Hugne Olsen

Skeive som syndebukker fra 2013

Fra 2013 ble Uganda hovedlandet i det som ser ut som en koordinert kampanje for å angripe skeive i land der religion står sterkt i Afrika. Et lovforslag som inkluderte dødsstraff for menn som har sex med menn ble fremmet i Uganda og flere andre afrikanske land. Det ble snart klart at støttespillerne bak forslaget inkluderte organisasjoner med røtter i pengesterke amerikanske trossamfunn.

Lovforslaget møtte stor motstand, inkludert fra Norge, som suspenderte sin bistand, sammen med andre internasjonale aktører. Kort etter denne suspensjonen forsvant lignende lovforslag fremmet i Etiopia og Zambia, som dugg for solen.

En gruppe ugandiske menneskerettighetsaktivister startet en rettssak mot forslaget, som endte med at det ble annullert på grunn av en saksbehandlingsfeil i parlamentet.

Gjentakelse i 2023

Debatten om skeive og afrikanske verdier har siden rast i flere afrikanske land, for tiden sterkest i Ghana og Uganda. Lovforslaget som ble vedtatt i Uganda i mars er verre enn loven som ble vedtatt i 2013 og avvist i 2014.

Loven angriper ikke bare skeives rettigheter, ytrings- og forsamlingsfrihet og retten til liv er blant rettighetene som angripes. Blant annet inneholder den et forbud mot utleie til skeive (paragraf 9) med inntil ti års fengselsstraff, utleie til skeives organisasjoner (paragraf 11d) med inntil 20 års fengsel og dødsstraff for menn som ikke slutter å ha sex med andre menn (paragraf 3–2).

Den kjente ugandiske journalisten og aktivisten Andrew Mwenda var blant de som gikk til sak mot loven i 2013, og har sagt han gjør det igjen dersom Museveni signerer lovforslaget.

Men ikke alle er like modige. I samtaler med noen ugandiske menneskerettighetsorganisasjoner er det klart det ikke er fristende å risikere fengselsstraff og å miste jobbene sine, som de risikerer om organisasjonene deres blir stengte.

Norske reaksjoner i 2014 og 2023?

I 2014 kom sterke reaksjoner fra internasjonale givere, inkludert Norge. I 2023 nevnes det foreløpig ingen sanksjoner i den korte protestmeldinga den norske ambassaden sendte ut i forrige måned.

Med en brøkdel av de pengene som går til en umulig kamp i Uganda, ville vi kunne støtte positive prosesser som kan føre til fjerning av lover i land som kan bli positive rollemodeller. I stedet blir rollemodellen Uganda. I nabolandene Kenya og Tanzania, det landet i Afrika som har mottatt mest norsk bistand gjennom tidene, har parlamentarikere allerede varsler at de vil fremme forslag inspirert av Uganda.

Hva er signalet fra Norge til de mest moralistiske politikerne i Tanzania? Tanzania og ikke minst nabolandet Zambia, har de siste par årene gitt seg inn på en veldig mye mer positiv vei enn Uganda.

Lovforslaget mot skeive er ikke bare et forslag som sikter seg mot menn som har sex med menn, det er en akseptabel måte å redusere ytringsfrihet, organisasjonsfrihet og andre rettigheter under dekke av å slå ned på oss «perverse». Hvis vi lar angrepene på seksuelle minoriteter og deres støttespillere bli stående uimotsagt i det åpne rom gir det ikke bare signaler til ugandiske myndigheter. Det gir signaler til alle.

Hvorfor er reaksjonen i 2023 så mye mildere enn den var i 2014, til tross for at loven vedtatt denne gangen er verre enn det som ble vedtatt da? Norge stengte ambassaden i Zambia da vi gjorde Uganda til samarbeidsland. Hva med å reversere: forberede stenging i Uganda og gjenåpne i Zambia

Presidenten sier «kanskje» til dødsstraff for homofile i Uganda

President Yoweri Museveni (78) hadde frist til å bestemme om Uganda skulle få én av verdens aller strengeste lover mot skeive torsdag. Nå er det klart at han verken godkjenner eller avviser loven – han ønsker nemlig at den skal bli enda strengere først, ifølge talsperson.

Sunniva Kvamsdal_Sveen Journalist

Publisert Torsdag 20. april 2023 - 20:22 **Oppdatert** Fredag 21. april 2023 - 10:48

– Ugandas president Yoweri Museveni støtter lovforslaget, som er blant verdens hardeste anti-lhbtq-lovgivninger, men vil sende det tilbake til parlamentet for styrking, sa Denis Hamson Obua fra regjeringspartiet på pressekonferansen torsdag kveld, ifølge nyhetsbyrået [Reuters](#).

Presidenten hadde da frist for å signere, bruke vetoretten sin mot eller sende tilbake [lovforslaget](#), som Ugandas parlamentet nesten enstemmig vedtok 30 dager før.

Etter et møte mellom presidenten og hans partifeller fra *National Resistance Movement* i parlamentet torsdag, ble de enige om å i prinsippet godta loven, men at enkelte punkter må «forsterkes og styrkes i tråd med partiets gode praksis», ifølge Obuas uttalelse.

Sandor Lyle i presidentens presseteam skriver derimot på [Twitter](#) at beslutningen ikke skyldes innvendinger mot straffene, men mot hva som skjer med «rehabiliteringen av personer som tidligere har vært engasjert i homofili, men som ønsker å leve et normalt liv igjen».

[Les også: Når skal Norge avslutte kjærlighetsforholdet til Ugandas diktatoriske regime?](#)

Kontroversielt lovforslag

Bare to av de totalt 389 folkevalgte stemte imot lovforslaget 21. mars.

Forslaget, som nå skal behandles på nytt, innebærer blant annet dødsstraff for «grove homofile handlinger» og lange fengselsstraffer bare for «forsøk på homofili». Dette kommer på toppen av det som allerede er ett av Afrikas strengeste lovverk, med livstid i fengsel for sex mellom personer med samme kjønn.

– Promotering av homofili og rekruttering av barn til homofili har skylden for økt grad av homofili i Uganda, sa komitéleder for juridiske og parlamentariske spørsmål Hon. Robina Rwakoojo da hun begrunnet lovforslaget i [parlamentet](#) i mars.

Dette er anti-homofililoven:

- Fortsatt livstid i fengsel for sex mellom personer med samme kjønn, men nå dødsstraff dersom det involverer «grove homofile handlinger», deriblant sex med en hiv-positiv, voldtekt, sex med trusler, misbruk av autoritetsposisjon, sex med mindreårig, person over 75 år eller med en med fysisk eller psykisk funksjonsnedsettelse.
- Inntil 20 års straff for promotering av homofiles rettigheter.
- Forbud mot utleie av bolig til skeive med inntil ti år i fengsel som straff. Forbud mot utleie til organisasjoner som støtter skeive med inntil 20 års fengselsstraff.

Kilder: Ugandas parlament, Reuters og Al Jazeera

Anspent situasjon

Det har vært knyttet stor spenning til hva presidenten ville bestemme seg for torsdag.

Med en godkjenning ville Museveni kunne motta støtte fra parlamentet og blant mange velgere, men samtidig møte mulige internasjonale sanksjoner.

Rettighetsaktivister og amerikanske myndigheter har nemlig kalt forslaget ett av de strengeste i verden, en rekke [FN-eksperter](#) og medlemmer av [EU-parlamentet](#) har fordømt det og Norges utenriksminister Anniken Huitfeldt har uttalt at hun er [dypt bekymret](#).

Om Museveni derimot hadde brukt veto retten sin, kunne han risikert uro og svekket popularitet i parlamentet og blant velgere, men samtidig fått støtte internasjonalt.

Kan påvirke norsk-ugandisk samarbeid

- Dersom anti-homofililoven blir vedtatt, må vi vurdere hvordan det vil påvirke samarbeidet med ugandiske myndigheter, sa utenriksminister Anniken Huitfeldt til Panorama forrige [måned](#).

Senest i [september](#) i fjor var representanter fra den ugandiske regjeringen i Norge for å diskutere hvordan stat-til-stat-samarbeidet på likestilling skulle se ut, et arbeid som nå er under utvikling.